

Тетяна ДЕНИЩИЧ,
orcid.org/0000-0001-7699-832X

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української філології та міжкультурної комунікації
Чорноморського національного університету імені Петра Могили
(Миколаїв, Україна) dent04@ukr.net

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНОЛОГІЇ «ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ»

У статті проаналізовано поняття фразеологічної компетентності як складової формування комунікативної компетентності учнів, визначено основні лінгводидактичні засади формування фразеологічних умінь і навичок учнів із застосуванням технології «перевернутого навчання». На основі узагальнення сучасних тенденцій до проведення інноваційних типів уроків з'ясовано особливості технології «перевернутого навчання», описано особливості її реалізації під час вивчення фразеології, розроблено технологічну карту підготовки вчителя до такого типу уроку. Було визначено, що основними елементами такого типу уроку є самостійна домашня підготовка учнів за поданим відеоуроком учителя та додатковими матеріалами, дослідницько-пошукова робота в групах, захист мініпроектів, виконання творчих практичних завдань для закріплення фразеологічних умінь навичок учнів. Доведено, що така технологія до засвоєння фразеологічних одиниць не тільки по-новому дозволяє подати навчальний матеріал, залишивши більше місця для вироблення практичних умінь і навичок учнів на уроці, а сприяє розвитку самостійності, відповідальності, створенню проблемної ситуації, що дає змогу учнів розвинути креативність, пошукову діяльність, сприяє розвитку критичного мислення, аналізу і синтезу інформації.

З урахуванням інноваційних тенденцій у системі середньої освіти розкрито сутність та зміст лінгводидактичних засад, серед яких розглянуто основні підходи, закономірності і принципи формування фразеологічної компетентності учнів. Спираючись на роботи вчених, було визначено такі підходи: компетентнісний, особистісно орієнтований, науково-методичний, цілісний, або холистичний, психолінгвістичний. Серед закономірностей навчання виділено такі: розуміння семантики мовних одиниць, оцінка виражальних можливостей рідної мови та розвиток мовного чуття, дару слова, а основними власне методичними визначені такі: позамовний, лексико-граматичний, семантичний та діахронічний.

Запропоновані в статті практичні рекомендації і творчі завдання сприятимуть ефективному проведенню уроку з теми «Фразеологія», створити ігрову атмосферу на уроці, викликаючи позитивне ставлення до учнів до навчального процесу.

Ключові слова: фразеологічна компетентність, лінгводидактичні основи, підходи, закономірності, принципи навчання, технологія «перевернутого навчання».

Tetiana DENYSHCHYCH,

orcid.org/0000-0001-7699-832X

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Philology and Intercultural Communication

Petro Mohyla Black Sea National University

(Mykolaiv, Ukraine) dent04@ukr.net

LANGUAGE STUDYING BASICS OF PHARAZEOLOGICAL COMPETENCE BY MEANS OF “FLIPPED LEARNING” TECHNOLOGY

The article analyses the concept of phraseological competence as a component of the formation of students' communicative competence. The main linguistic and didactic principles of forming phraseological skills and abilities of students using the “flipped learning” technology are defined. Based on the generalization of modern trends in innovative types of lessons, the peculiarities of the “flipped learning” technology are clarified, described, and a technological map for teacher preparation for this type of lesson is developed. It has been proven that this technology not only allows presenting the educational material in a new way, leaving more room for the practical skills and abilities of students in the lesson but also contributes to the development of independence, responsibility, and the creation of problematic situations that enable students to develop creativity, research activities, critical thinking, analysis, and synthesis of information in the acquisition of phraseological units.

Taking into account innovative trends in the system of secondary education, the essence and content of linguistic and didactic principles are revealed, among which the main approaches, regularities, and principles of forming students' phraseological competence are considered. Based on the works of scientists, the following approaches were identified: competence-oriented, personality-oriented, scientific-methodical, holistic, and psycholinguistic. The regularities of learning include the understanding of the semantics of language units, the assessment of expressive possibilities of the native language, and the development of language sensitivity and the gift of speech. The main methodological approaches are extralinguistic, lexical-grammatical, semantic and diachronic.

The practical recommendations and creative tasks proposed in the article will contribute to the effective conduct of a lesson on the topic of "Phraseology", creating a playful atmosphere in the classroom, eliciting a positive attitude towards the learning process from students.

Key words: *phraseological competence, language studying basics, approaches, regularities, principles of learning, "flipped learning" technology.*

Постановка проблеми. Формування фразеологічної компетентності є важливим етапом шкільного курсу української мови та подальшого розвитку комунікативної компетентності учнів. Це впливає на розвиток культури мовлення учнів, зокрема таких ознак, як точність, багатство, різноманітність мовлення. Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти та чинної і модельних програм з української мови засвоєння знань учнів, розвиток умінь і навичок повинно відбуватися з урахуванням самостійного й творчого підходу до навчання, що передбачає креативне мислення, продукування нових ідей, доброзичесне використання чужих ідей та їх доопрацювання, застосування власних знань для створення нових об'єктів, ідей, умінь випробувати нові ідеї (Державний стандарт). З огляду на це, використання нетрадиційних підходів, зокрема технології «перевернутого навчання», до викладання української мови може виступати як один із засобів мотиваційно-спонукального етапу в навчанні. Така технологія до засвоєння фразеологічних одиниць не тільки по-новому дозволяє подати навчальний матеріал, залишивши більше місця для вироблення практичних умінь і навичок учнів на уроці, а сприяє розвитку самостійності, відповідальності, створенню проблемної ситуації, що дає змогу учнів розвивати креативність, пошукову діяльність, сприяє розвитку критичного мислення, аналізу і синтезу інформації.

Аналіз досліджень. Технологія «перевернуте навчання» є порівняно новим явищем в освіті, проте зумовлює значний інтерес серед українських, так і зарубіжних науковців (Т. Басалгіна, Д. Беррет, В. Бикова, О. Воронкін, Г. Грин, М. Горман, Л. Дідух, М. Куртвіс, С. Литвинової, М. Хомутенко, М. Курвітс, Е. Мазур). Фразеологію як об'єкт вивчення методики навчання обрали Л. Кожуховська, М. Греб, К. Балабуха, Л. Калужська, О. Тесленко, Т. Симоненкова, О. Мазур та інші. Основою методики розвитку фразеологічної компетентності учнів є здобутки теоретич-

ного мовознавства, що представлені працями В. Виноградова, М. Шанського, Л. Булаховського, І. Вихованця, Г. Удовиченка, Ф. Буслаєва, Л. Скрипник та ін. Сфера фразеології є достатньо широкою для наукових досліджень, оскільки чимало питань цього динамічного прошарку мови є нерозв'язаними. Зміни у фразеологічному складі відбуваються постійно, він розвивається протягом існування мови, відбиваючи загальномовні особливості, ознаки часу та вплив інших мов. Чимало проблем фразеології залишаються й нині нерозв'язаними.

Незважаючи на численні дослідження лінгводидактив та інтерес вчителів до застосування інноваційних методів навчання, проблема формування фразеологічної компетентності за допомогою використання технології «перевернутого навчання» недостатньо висвітлено в наукових працях.

Мета статті – проаналізувати особливості використання технології «перевернутого навчання» під час засвоєння фразеології в шкільному курсі української мови й визначити основні лінгводидактичні основи формування фразеологічної компетентності із застосуванням технології «перевернутого навчання».

Виклад основного матеріалу. Проблема вивчення фразеології української мови в навчальних закладах та методи її навчання завжди цікавили вчених, методистів, провідних учителів. На думку української дослідниці Н. Голуб, фразеологічна компетентність безпосередньо пов'язана з лексичною, під якою українська дослідниця розуміє «оволодіння лексичними засобами мови й умінь користуватися ними» (Голуб та ін., 2017: 114). Спираючись на це визначення, фразеологічну компетентність розглядаємо як вільне володіння учнями фразеологічними одиницями мови, що передбачає знання теоретичних основ фразеології, розуміння фразеологічних одиниць, умінь користуватися фразеологічними словниками, а головне – вільно й доцільно правильно використовувати їх у своєму мовленні.

Сьогодні в умовах захоплення учнів інноваційними комунікаційними технологіями учителям стає все складніше підтримувати інтерес до навчання на традиційних уроках. Учителі знаходяться в активному пошуку нових технологій навчання, які б підтримували увагу учнів, залучали до співпраці, до активної самостійної навчальної діяльності, оскільки це обумовлено необхідністю формуванням як їхніх предметних, навчальних, так і життєвих компетентностей. Такими механізмами можуть бути новітні технології навчання. Відомо, що рівень зацікавленості учнів навчальним предметом можна підвищити шляхом використання інтерактивних технологій навчання, які часто передбачають використання інформаційно-комунікаційних технологій, а це сприяє розвитку пізнавальної активності учнів.

На думку української дослідниці С. Литвинової, «перевернуте навчання» (англ. *flipped learning*) – це технологія здійснення процесу навчання, у якому передбачається, що учні за допомогою різноманітних гаджетів прослуховують і переглядають відеоуроки, вивчають додаткові джерела самостійно (у позаурочний час), а потім у класі всі разом обговорюють нові поняття і різні ідеї, а вчитель допомагає застосовувати отримані знання на практиці (Литвинова, 2015: 51).

Аналізуючи різні погляди науковців на особливості технології «перевернутого навчання», виділимо основні ознаки «перевернутого навчання»:

- зміна ролі вчителя з керівної позиції на роль наставника, куратора навчальним процесом;
- використання різноманітних електронних освітніх ресурсів;
- підвищення вимог до самостійної навчальної діяльності учнів;
- розв’язання різнопланових проблем навчання в обговореннях і дискусіях.

Вважаємо, що така технологія дає можливість враховувати особистісно орієнтований підхід у навчанні, оскільки в учителя є час для спілкування з учнями на уроці. Вчитель може звертати увагу на тих учнів, які з певними труднощами засвоюють навчальний матеріал або в яких виникають проблеми при виконанні практичних завдань. У свою чергу більш здібні учні мають можливість реалізувати свій потенціал при підготовці презентацій, мініпроєктів.

Для сучасної шкільної освіти характерним є врахування нових педагогічних ідей, що пов’язано, перш за все, з відмовою від традиційного навчання, з ідеєю технологічності педагогічного процесу як системи, що спирається на теорії загальнолюдських цінностей, гуманізації та осо-

бистісно орієнтованого підходу. З огляду на це ключовим поняттям у вітчизняній освітній практиці й лінгводидактиці є зміна траєкторії у визначенні ключових *підходів* до процесу навчання учнів. Освітня модель «перевернутого навчання» дозволяє змістити ракурс та урізноманітнити традиційні підходи навчання.

Спираючись на роботи М. Білогорки, Н. Голуб, І. Каркіч, О. Кучерук, І. Хом’яка, Т. Мороз та інших, ключовими визначаємо такі підходи: компетентнісний, особистісно орієнтований, науково-методичний, цілісний, або холистичний, психолінгвістичний. Компетентнісний підхід – спрямування освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей (Кучерук, 2011: 141). Ще одним підходом, що сприяє залученню учнів у навчально-пізнавальну діяльність і зорієнтований на механізм особистісного розвитку кожного школяра, є особистісно орієнтований підхід, що полягає, на думку О. Пехоти, в «орієнтації на розвиток особистості учня як неповторної індивідуальності; створенні оптимальних умов для його становлення, особистісного розвитку; розвитку в ньому механізмів саморозвитку, саморегуляції, самозахисту та самовиховання» (Пехота, 2003: 42). Науково-методичний підхід передбачає залучення учнів до гносеологічної діяльності, поглиблене дослідження мовних явищ, що розглядаються в шкільному курсу української мови. Цілісний, або холистичний, підхід передбачає вплив на взаємопов’язані психічні процеси учня (мислення, сприймання, увагу, уявлення) за допомогою слова, засобів мистецтва, позитивного мовленнєвого середовища з навчальною метою. Психолінгвістичний підхід спрямований на розвиток думки, почуття, уявлення через посередництво асоціацій (Кучерук, 2015: 39).

Важливо враховувати **закономірності навчання**, що традиційно розглядаються як об’єктивні, стійкі та істотні зв’язки в навчальному процесі, що зумовлюють його ефективність, зокрема відображають взаємозв’язки між діяльністю вчителя, учнів і змістом навчання. Українська дослідниця М. Пентилюк до основних закономірностей відносить: постійну увагу до мови та її звукової системи; розуміння змісту лексичних одиниць; здатність засвоювати норми літературної мови; випереджальний розвиток усного мовлення; залежність мовленнєвих умінь і навичок від знань граматики і словникового складу мови (Пентилюк та ін., 2017: 145). У процесі опанування фразеології найважливішими виступають закономірності розуміння семантики мовних оди-

ниць, оцінка виражальних можливостей рідної мови та розвиток мовного чуття, дару слова.

Спираючись на роботу О. Кучерук (Кучерук, 2011: 173–174), яка аналізує формування лексичних умінь і навичок, виділяємо ще такі закономірності становлення фразеологічної компетентності: 1) формування вміння засвоювати значення нової фразеологічної одиниці залежить від безпосередньої асоціації її з еквівалентними поняттями; 2) формування фразеологічних умінь і навичок залежить від взаємозв'язаної роботи над формою і значенням фразеологічної одиниці, а також особливостями її функціонування; 3) розвиток лексичних умінь залежить від їх застосування у різних видах мовленнєвої діяльності; 4) дієвість методів формування фразеологічних умінь залежить від мовного досвіду учнів; 5) методи формування фразеологічних умінь залежать від характеру текстового дидактичного матеріалу, насиченості його різними фразеологізмами від використання відповідних навчальній темі й меті реалій позамовної дійсності (предметів, картин та ін.); 6) якісний рівень досягнень з фразеології залежить від особистісно орієнтованого використання сукупності методів навчання, інноваційних підходів до викладання. Власне останній пункт сприяє пошуку нових ідей у викладанні фразеології в шкільному курсі української мови, зокрема апробації технології «перевернутого навчання».

Ще однією важливою складовою є врахування принципів, які ми вслід за В. Бондарем визначаємо як «основні положення, нормативні вимоги до організації та проведення дидактичного процесу, які мають характер загальних вказівок, правил і норм, що впливають із його закономірностей» (Бондар, 2005: 143). Звичайно, потрібно враховувати всі загально дидактичні принципи навчання, але хочемо увагу зосередити саме власне методичних принципах формування фразеологічної компетентності, які впливають із специфіки навчального предмета.

Проаналізувавши праці на роботи І. Каркіч, М. Хом'яка, Н. Гудими, визначаємо такі власне методичні принципи: 1) позамовний; 2) лексико-граматичний; 3) семантичний; 4) діахронічний. Позамовний, або екстралінгвістичний, принцип вивчення фразеології вимагає зіставлення слів з тими реаліями, які вони називають. Цей принцип передбачає використання наочних матеріалів для визначення лексичного значення фразеологізму. Лексико-граматичний принцип ґрунтується на зіставленні лексичного і граматичного значень фразеологізму і допомагає в роботі над усвідомленням абстрактного значення фразеоло-

гізму. Семантичний принцип використовується при вивченні значення синонімічних і антонімічних фразеологізмів. Діахронічний принцип зумовлює вивчення фразеологічних одиниць, пов'язаних з їхнім походженням і розвитком. Такий принцип формує в учнів правильне розуміння словника, мови, словникового складу, які зазнають певних змін, пов'язаних з історією розвитку суспільства (Гудима, 2015: 140).

Для організації навчальної діяльності з урахуванням окреслених підходів, принципів і закономірностей треба надавати перевагу таким формам, методам, прийомам і засобам, які забезпечать які забезпечать формування фразеологічної компетентності, тобто вільне сприйняття й використання фразеологічних одиниць. Це можливо реалізувати тільки тоді, коли вчитель має достатньо часу для вироблення умінь і навичок учнів, а учні мають досвід їх використання. Саме на це й спрямована технологія «перевернутого навчання».

Технологію «перевернутого навчання» розробили вчителі природничих наук Дж. Бергман та А. Самсом. Вони запропонували процес навчання поєднувати з матеріалами для домашнього перегляду у вигляді відеороликів, аудіолекцій чи презентацій, а аудиторний час рекомендували відводити на виконання практичних завдань, вправ, захисту проєктів, досліджень чи лабораторних робіт. На нашу думку, головними перевагами цього методу є те, що учні можуть самостійно переглядати матеріали та засвоювати інформацію в індивідуальному темпі; час на уроках відводиться на розвиток умінь та навичок; діти можуть використовувати додаткові джерела для засвоєння теми. Головне, що така технологія сприяє розвитку наскрізних умінь ключових компетентностей, що передбачені Державним стандартом базової середньої освіти: 1) читати з розумінням, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює, зокрема, вміння виявляти приховану і очевидну інформацію, 2) виявляти ініціативу, що передбачає активний пошук і пропонування рішень для розв'язання проблем, активну участь у різних видах діяльності, їх ініціювання, прагнення до лідерства, вміння брати на себе відповідальність (Державний стандарт).

Існує чимала кількість інтерпретацій реалізації цієї технології навчання, але її структура є незмінною: учень повинен вдома підготуватися до уроку та переглянути матеріали, а на уроці учитель використовує час не для пояснення нового матеріалу,

а для розвитку вмінь і навичок, набуття практичного досвіду, тобто формування компетентності.

Орієнтуючись на вдосконалення знань учнів про фразеологізми, історію їх походження, з чим вони опосередковано ознайомлювалися в початковій школі, пропонуємо розглянути уроку з використанням технології «перевернутого навчання». Технологія «перевернутого навчання» може містити в собі інші технології, що активізують пізнавальну діяльність учнів, розвивають пошукові й дослідницькі компетентності, створюють умови для реалізації ігрових моментів як під час проведення уроку, так і під час виконання домашніх завдань, що виконуються учнями у власному темпі й у зручній для них час.

Зважаючи на специфіку технології «перевернутого навчання», ми орієнтувалися на самостійне опрацювання учнями поданого вчителем відеоматеріалу, дослідницько-пошуковій роботі під час виконання творчого та спеціального завдання, практичне застосування набутих знань при виконанні вправ та завдань. Пропонована структура уроку містить такі етапи: 1. Самостійна домашня підготовка учнів за поданим відеоуроком учителя та додатковими матеріалами. 2. Дослідницько-пошукова робота в групах. 3. Захист мініпроєкту за обраним питанням. 4. Виконання практичних завдань для закріплення фразеологічних умінь навичок учнів.

Відповідно до запропонованого плану першим та ключовим пунктом ми визначаємо розробку відеолекції з покликанням на опрацювання додаткових джерел для підготовки мініпроєктів. Технологія «перевернутого навчання» передбачає використання матеріально-технічної бази та розробки відеолекції для домашньої самопідготовки учнів за допомогою сервісу Lync (Skype Pro). Цей сервіс є компонентом хмаро орієнтованого навчального середовища. Використання цього сервісу допоможе вчителю якісне навчальне відео, що зробить звичайний урок дійсно захопливим для учнів. У системі загальної середньої освіти для підготовки учнів до уроку тривалість відео має бути до п'яти хвилин, тому, на нашу думку, вчителю легше розробити й створити власний відеоурок. Навчальний відеоматеріал та додаткові джерела для ознайомлення мають відповідати віковим та психологічним особливостям класу. Крім того, доцільним буде відеоуроків на платформи YouTube та інформації на освітніх сайтах. Наприклад, на каналі Міністерства освіти та науки України є відеолекції з теми «Фразеологія». Такі уроки було розроблено за проєктом «Всеукраїнська школа» провідними педагогами країни. Серед

інших каналів виділимо «Атмосферну школу», на якому доступно пояснюється всі теми шкільного курсу української мови.

Наступним етапом нашого уроку є дослідницько-пошукова робота учнів, що здійснюється після ознайомлення з теоретичним матеріалом. За лекцією вчителя, вказаними додатковими джерелами (підручники, статті, інші відеоуроки) чи доступною інформацією з інших вебресурсів, учні в групах мають підготувати мініпроєкт з обраного та дослідженого питання. Такий вид роботи формує дослідницькі навички, уміння працювати в групі, дотримуватися термінів складання, виявлення особистих лідерських якостей та їх подальшого розвитку. Пропонуємо такі теми для підготовки мініпроєктів у групі: 1) *Фразеологія як наука. Значення та походження фразеологізму «сім п'ятниць на тиждень».* 2) *Поняття про фразеологізми та їх класифікацію. Значення та походження фразеологізму «жити на широку ногу».* 3) *Синонімічні та антонімічні пари фразеологізмів. Значення та походження фразеологізму «вийти сухим із води».* 4) *Джерела походження українських фразеологізмів. Значення та походження фразеологізму «геростратова слава».* 5) *Фразеологізми у ролі членів речення. Значення та походження фразеологізму «дамоклів меч».*

Для мініпрезентацій учителю треба розробити «Технологічна карта підготовки учня до уроку», де й міститься вся необхідна інформація: кількість опрацьованих джерел, обсяг, оформлення матеріалу. Під час інструктажу вчитель має наголосити на таких особливостях роботи: матеріал подається у стисло, основний акцент роботи відводиться цікавим фактам, теоріям та дослідженням. Тривалість представлення та захисту мініпроєкту має коливатися від трьох до п'яти хвилин.

Наступні етапи уроку передбачають формування фразеологічних умінь і навичок. Практичні мовні вправи необхідні під час опрацювання будь-якої теми для високої ефективності формування фразеологічної компетентності. Доповнюючи основний інноваційний метод технології «перевернутого навчання», метод вправ та завдань допомагає якісно перетворити увесь теоретичний матеріал в практичні вміння та навички. Для нашого дослідження важливі завдання, що будуть базуватися на: поясненні змісту фразеологізмів за допомогою тлумачного словника та асоціативного ряду; розподілу фразеологізмів за їх походженням; визначенні синтаксичної ролі фразеологічних одиниць у реченнях та текстах; підбір синонімічної та антонімічної пари до усталених виразів.

Важливо створити систему вправ чи комбіновану вправу, яка б складалася з декількох частин або етапів та відповідала всім принципам та аспектам формування фразеологічної компетентності. Для такої вправи можна застосувати принцип міжпредметних зв'язків, зокрема історія, українська і зарубіжна література. Можна запропонувати тренувальну вправу, що включає всі типи завдань для аналізу фразеологізмів у контексті речень з української літератури. Для розробки аналогічної вправи чи доповнення наявної, рекомендуємо використання творів українських письменників.

Перепишіть речення, знайдіть в ньому фразеологізм та проаналізуйте за схемою: 1) Випишіть фразеологізм; 2) Визначте його значення, користуючись фразеологічним словником; 3) Значте походження фразеологізму; 4) Зважаючи на речення, визначте його синтаксичну роль; 5) Доберіть антонімічну або синонімічну пару; 6) Складіть власне речення, використовуючи аналізований фразеологізм.

Серед інших тренувальних вправ творчого характеру можна запропонувати такі:

1) Гра «Крокодил». *Зобразіть значення стійких фразеологічних сполук за допомогою жестів: намилити шию, сьяти очима, сунути носа, ні пари з уст, набрати в рот води, сверблять руки, руки опустити, сідати на свого коника, дати драла, тримати під каблуком.*

2) Гра «Життєві ситуації». *До поданої ситуації доберіть відповідний фразеологізм (Наприклад, ваш друг підступними діями досягнув своєї мети, але при цьому він завдав вам шкоди).*

3) Гра «Більше і швидше» (робота в групах). *Складіть якомога більше фразеологізмів з поданими словами: ніс, язик, очі.*

4) Гра «Письменник-початківець». *Замініть подані словосполучення відповідними фразеологізмами. Визначте роль фразеологізмів у нашому мовленні.*

Ми з Дмитром товаришуємо ще з першого класу. Однолітки кажуть, що ми дуже гарні друзі. І хоча з Дмитром складно щось вирішити, але я на це не звертаю уваги. (Для довідки: водою не розлити, водити хліб-сіль, каші не зварити, закривати очі).

5) Гра «Творче полотно». *Намалюйте й відгадайте фразеологізм на малюнку: ловити гав, на вербі груші, як кіт наплакав, як з гуся вода, бути на сьомому небі, смалити халявки.*

6) Гра «Самокритика». *Опишіть свою роботу на уроці використовуючи фразеологізми (ні пари з вуст, бити байдики, ні пари з уст; байдики бив, грав першу скрипку, як білка в колесі, ламав голову, працював від дзвінка до дзвінка, відкрилося друге дихання, поров гарячку, ловив гав.*

7) Гра «Коло ідей» (робота в групах). *Пригадайте й запишіть фразеологізми, у яких є числа один, два, сім.*

8) Гра «Юний редактор». *Зредагуйте наведені фразеологічні сполуки: не в обіду сказано, говорити ерунду, хіхоньки та хатоньки, строїть глазки, після дощукі в четвер, з глазу на глаз.*

Завдяки тому, що вчитель не пояснював новий матеріал на уроці, а учні самостійно опановували його вдома, ґрунтовно опрацьовуючи матеріал для мініпроектів та ознайомлюючись з іншим для постановки запитань своїм однокласникам, учитель має більше часу для відпрацювання власне фразеологічних умінь і навичок, використовуючи ігрові завдання.

Висновки. Отже, пропонувані уроки за технологією «перевернутого навчання» передбачає розвиток креативності, дослідницько-пошукову та самостійну роботу учнів. Запропонований план роботи надає можливість збагачувати словниковий запас учнів, влучно й доречно використовувати фразеологізми, створюючи ігрову атмосферу на уроці, викликаючи позитивне ставлення до навчання. Усвідомлюємо, що при підготовці до такого уроку можуть виникати й певні труднощі: треба бути ІКТ-компетентним як учителю, так і учням, мати навички та можливості роботи з відеотехнікою та спеціальним програмним забезпеченням, а також цей процес вимагає серйозних часових затрат.

Проведене наукове дослідження не претендує на остаточне розв'язання проблеми формування фразеологічної компетентності учнів 6 класу, а відображає лише основні аспекти цієї роботи за допомогою інноваційних методів навчання і є перспективним напрямом для подальшої розробки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар В. І. Дидактика : підручник. Київ : Либідь, 2005. 264 с.
2. Гудима Н. В. Лексикографічна робота на уроках української мови з вивчення запозиченої лексики. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 18. С. 137–143.
3. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення 26.04.2023).
4. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика : монографія. Житомир : ЖДУ імені І. Франка, 2011. 420 с.

5. Литвинова С.Г. Технології навчання учнів у хмаро орієнтованому навчальному середовищі загальноосвітнього навчального закладу. *Інформаційні технології і засоби навчання Інститут інформаційних технологій і засобів навчання* 2015. Том 47. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_47_3_7. (дата звернення 26.04.2023).

6. Навчання української мови учнів 5 класу на засадах компетентнісного підходу : посіб. / Голуб Н. Б., Новосолова В. І., Шелехова Г. Т., Ярмолук А. В. Київ : Сам, 2017. 144 с.

7. Пехота О.М. Підготовка майбутнього вчителя до реалізації особистісно орієнтованого навчання. *Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій* : навч. посіб. / за ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. Київ : Вид-во АСК, 2003. С. 34–61.

8. Словник-довідник з української лінгводидактики: навчальний посібник / кол. авторів за ред. М. Пентиліук. Київ : Левіт, 2015. 320 с.

REFERENCES

1. Bondar V. I. Dydaktyka [Didactics] : pidruchnyk. Kyiv : Lybid, 2005. 264 p. [in Ukrainian].

2. Hudyma N. V. Leksykohrafichna robota na urokakh ukraïnskoi movy z vyvchennia zapozychenoï leksyky [Lexicographic work in Ukrainian language classes on the study of borrowed vocabulary]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*. 2015. Vyp. 18. P. 137–143 [in Ukrainian].

3. Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity [State Standard of Basic Secondary Education]. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (data zvernennia 26.04.2023) [in Ukrainian].

4. Kucheruk O. A. Systema metodiv navchannia ukraïnskoi movy v osnovnii shkoli [System of Ukrainian language teaching methods in primary school: theory and practice] : teoriia i praktyka : monohrafiia. Zhytomyr : ZhDU imeni I. Franka, 2011. 420 p. [in Ukrainian].

5. Lytvynova S.H. Tekhnolohii navchannia uchniv u khmaro oriientovanomu navchalnomu seredovyshchi zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu [Technologies of teaching students in a cloud-oriented learning environment of a general educational institution]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia Instytut informatsiinykh tekhnolohii i zasobiv navchannia*. 2015. Tom 47. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_47_3_7. (data zvernennia 26.04.2023). [in Ukrainian].

6. Navchannia ukraïnskoi movy uchniv 5 klasu na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu [Teaching Ukrainian language to 5th grade students on a competency-based approach] : posib. / Holub N. B., Novosolova V. I., Shelekhova H. T., Yarmoliuk A. V. Kyiv : Sam, 2017. 144 p. [in Ukrainian].

7. Piekhota O.M. Pidhotovka maibutnoho vchytelia do realizatsii osobystisno oriientovanoho navchannia [Preparing future teachers for implementing learner-centred teaching]. *Pidhotovka maibutnoho vchytelia do vprovadzhenia pedahohichnykh tekhnolohii : navch. posib.* / za red. I.A. Ziaziuna, O.M. Piekhoty. Kyiv : Vyd-vo ASK, 2003. S. 34-61. [in Ukrainian]

8. Slovnyk-dovidnyk z ukraïnskoi lnhvodydaktyky [Dictionary-guide on Ukrainian language didactics] : navchalnyi posibnyk / kol. avtoriv za red. M. Pentyliuk. Kyiv : Lenvit, 2015. 320 p. [in Ukrainian].